

12 Οκτωβρίου 2016

Επιστημονικά θεμέλια σε οικοδόμημα της φαντασίας; (Βασίλειος Μανιμάνης, Δρ. Αστροφυσικής Παν/μίου Αθηνών)

/ [Πεμπουσία](#)

Η επιτυχημένη πρόσμιξη του φανταστικού με τα πραγματικά επιστημονικά δεδομένα δίνει εντυπωσιακά αποτελέσματα όταν τα δεύτερα προσφέρουν τις ανάλογες ευκαιρίες, κάτι που γνωρίζει άριστα ο Βερν. Γεωγραφία, ιχθυολογία, βιολογία, ζωολογία, βοτανική, αλλά και αστρονομία, μαθηματικά και φυσική δίνουν το παρών στο έργο του, με τα γνωστά εντυπωσιακά αποτελέσματα.

Η επιστήμη που κυριαρχεί στο έργο του Ιουλίου Βερν είναι αναμφισβήτητα η Γεωγραφία. Στις συνεντεύξεις του ο Βερν τονίζει επανειλημμένα το «πάθος» του γι' αυτή. Θα λέγαμε ότι μία ορισμένη αγάπη προς τη Γεωγραφία είναι απαραίτητη στον αναγνώστη προκειμένου να απολαύσει πλήρως τα έργα του συγγραφέα, αρκετά από τα οποία θα μπορούσε να τα αποκαλέσει κάποιος «γεωγραφικά παιχνίδια»

Εκτός από τον «Γύρο του κόσμου σε 80 ημέρες», υπάρχουν «Τα τέκνα του Πλοιάρχου Γκραν», όπου η εύρεση μηνύματος στη θάλασσα με σβησμένο το γεωγραφικό μήκος υποχρεώνει στην αναζήτηση του πλοιάρχου σε όλα τα γεωγραφικά στίγματα με πλάτος 37 μοίρες Νότιο, δηλαδή σε έναν κύκλο της επιφάνειας της Γης με μήκος 31.900 χιλιομέτρων! Στην «Παράξενη διαθήκη» («Le Testament d' un excentrique», 1899) μάλιστα ο όρος «γεωγραφικό παιχνίδι» βρίσκει την απόλυτη κυριολεξία του... Πέρα όμως από τις ακραίες αυτές περιπτώσεις, όλα σχεδόν τα μυθιστορήματα του Βερν περιέχουν πληθώρα γεωγραφικών γνώσεων, ακόμα και το «Ταξίδι στο κέντρο της Γης», όπου δίνεται λεπτομερής γεωγραφική περιγραφή της Ισλανδίας.

Με βάση τη χλωρίδα και πανίδα των διάφορων τόπων παρέχονται επίσης πολλές πληροφορίες Ζωολογίας και Βοτανικής. Η Ιχθυολογία και η Βιολογία των ασπόνδυλων ζώων κατέχουν βέβαια ιδιαίτερη θέση σε έργα όπως τα «20.000 λεύγες κάτω από τις θάλασσες» και «Τα τέρατα των θαλασσών» («Les histoires de Jean-Marie Cabidoulin», 1901). Είναι άλλωστε γνωστό πλέον στην επιστήμη ότι οι φάλαινες είναι μεν ο μεγαλύτερος οργανισμός που υπάρχει, αλλά όχι και ο μακρύτερος, αφού ορισμένες τευθίδες (καλαμάρια) έχουν πλοκάμια με μήκος άνω των 30 μέτρων.

Η επιτυχημένη πρόσμιξη του φανταστικού με τα πραγματικά επιστημονικά δεδομένα δίνει εντυπωσιακά αποτελέσματα όταν τα δεύτερα προσφέρουν τις ανάλογες ευκαιρίες, κάτι που γνωρίζει άριστα ο Βερν. Το γεγονός ότι ο ίδιος δεν είχε την ευκαιρία να σπουδάσει φυσικές επιστήμες είναι υπεύθυνο για ελάχιστες παραδρομές στο σύνολο των έργων του. Εξειδικευμένοι κλάδοι όπως η Παλαιοντολογία και η Ανθρωπολογία βρίσκουν και αυτοί την ευκαιρία να γίνουν γνωστοί για πρώτη ίσως φορά στο ευρύτερο κοινό με έργα του Βερν, όπως το «Ταξίδι στο κέντρο της Γης» και, σε ελαφρότερο ύφος, με το διήγημα «Ο μυστηριώδης σκελετός» («Le Humbug»).

Η Αστρονομία εκπροσωπείται από αμφότερα τα «Από τη Γη στη Σελήνη» και «Γύρω από τη Σελήνη», το «Πάνω σ' έναν κομήτη» («Hector Servadac», 1877), καθώς και από το ύστερο μυθιστόρημα «Το κυνήγι του αερολίθου» (1η έκδοση μεταθανάτια,

1908). Βέβαια γίνεται λόγος κυρίως για τα πορίσματα της «κλασικής» Αστρονομίας του 19ου αιώνα, η οποία επικεντρωνόταν στη μελέτη των θέσεων και των τροχιών, και όχι τόσο στην Αστροφυσική, η οποία αναπτύσσεται μόλις στα τέλη του αιώνα. Ο αρχικός τίτλος του πρώτου έργου ήταν άκρως τεχνικός για την εποχή του: «Ευθεία τροχιά σε 97 ώρες 20 λ.». Ο Hetzel τον μετέτρεψε στο «Από τη Γη στη Σελήνη», αν και σήμερα θα επιλεγόταν μάλλον ο αρχικός τίτλος για ένα έργο επιστημονικής φαντασίας.

Τα Μαθηματικά έρχονται στο προσκήνιο αναπόφευκτα στο «Γύρω από τη Σελήνη», καθώς οι δύο Αμερικανοί του Τηλεβολικού Συλλόγου προσπαθούν να εξηγήσουν στον αμήτο Μισέλ Αρντάν το πώς υπολόγισαν την τροχιά του βλήματος που μεταφέρει τους τρεις τους στη Σελήνη. Ο Αρντάν αποδεικνύεται ανεπίδεκτος και η παράθεση εξισώσεων σταματά.

Η προτίμηση και του ίδιου του Βερν βρίσκεται στις περιγραφικές Φυσικές Επιστήμες, όχι στα Μαθηματικά. Η Γεωλογία αποτελεί την επιστήμη που διαπερνά το «Ταξίδι στο κέντρο της Γης». Γνώσεις Χημείας βρίσκονται κατεσπαρμένες σε αρκετά μυθιστορήματα του Βερν, όπως και γνώσεις Φυσικής. Και στις δύο αυτές επιστήμες όμως η έμφαση δίνεται στην εφαρμοσμένη πλευρά τους, στην τεχνική και την τεχνογνωσία. Λίγες είναι σχετικά οι αναφορές στις βασικές θεωρίες. Η αλήθεια είναι ότι τουλάχιστον στη Φυσική δεν υπήρχε υπόνοια των δύο «επαναστάσεων» του πρώτου μισού του 20ού αιώνα, της Σχετικότητας και της Κβαντομηχανικής. Η Φυσική παρουσιαζόταν σχεδόν πλήρης, με τον Ηλεκτρομαγνητισμό (την ενοποίηση Ηλεκτρισμού και Μαγνητισμού) ως το μεγαλύτερο επίτευγμα του αιώνα. Στο μυθιστόρημα «Η Σφίγγα των πάγων» (1897) ο Βερν αποδίδει το γεωμαγνητικό πεδίο στην ύπαρξη τεράστιου μαγνήτη κοντά στον Νότιο Πόλο. Και πάλι παρατηρείται η ανάμιξη του μόνιμου πρωταγωνιστή των έργων του Βερν: του πλανήτη Γη. Οι περισσότερες μη τεχνολογικές αναφορές Φυσικής και Χημείας σχετίζονται με τη Γεω-φυσική και τη Γεω-χημεία. Παραμένουν βέβαια οι μάλλον βραχείες αναφορές σε βασικές αρχές της Φυσικής, όπως η διάδοση του ήχου.

[συνεχίζεται]

[δείτε το προηγούμενο μέρος εδώ](#)

Το παρόν άρθρο είναι το δεύτερο μέρος της εισήγησης **«Η εισαγωγή της επιστήμης στη λογοτεχνία: Η περίπτωση του Ιουλίου Βερν»** του **Δρ. Βασιλείου Ν. Μανιμάνη**, Τμήμα Φυσικής Πανεπιστημίου Αθηνών, Τομέας Αστροφυσικής, Αστρονομίας και Μηχανικής, στην Επιστημονική Ημερίδα: **«Φιλοσοφία, Φυσικές Επιστήμες, Βιοηθική»**

, που διοργανώθηκε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, 12/11/2014. ΟΡΓΑΝΩΣΗ: ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ

Πηγή: deeaef.gr